

nerazvijeni i nedovoljno novčano potpomognuti, a sadrži također i upute za poboljšanje situacije. U sažetku teksta Tough govori se o međunarodnoj razmjeni arhivista, koji zahvaljujući Fulbrightovu fondu mogu upoznati rad Arhiva Instituta Hoover, Standforskog univerziteta Palo Alto, California, USA. U prilogu A. Stuart riječ je o privatnim arhivima. Napravljen je upitnik, na koji je, na žalost, odgovorilo samo 13 zemalja, (bez učešća Istočne Evrope, Južne Amerike), te samo jedna zemlja Trećeg svijeta (Indija). Upitnikom se htjelo odgovoriti na pitanja preuzimanja građe iz privatnih arhiva, o mogućnostima nekontroliranog izlaženja građe van zemlje, o stanju građe u tim arhivima, te o njenom korištenju. Svezak 2 za 1986. na početku donosi tekst Sanchi: »Organizacija arhiva u Švicarskoj: decentralizirani federativni sistem«. Riječ je o historijatu federativne organizacije, švicarskih arhiva, uz koji slijede informacije o arhivima u kantonima, komunama, federalnim arhivima, o karakteristikama decentraliziranog sistema, o koordinaciji među kantonalnim i federalnim arhivima, što se uglavnom održava preko Društva švicarskih arhivista. U drugom dijelu sveska »Janus« nizozemski autor Beroets govori o položaju privatnih arhiva unutar nacionalnih arhiva u Nizozemskoj. U djelu je riječ o propadanju arhivske građe u toku prošlog stoljeća i početkom ovog zbog neprikladnih prostora za njeno čuvanje, kao i zbog pogrešnog poimanja uloge samog arhiva. Autor govori o preuzimanju građe od strane privatnih lica u nacionalne arhive, naročito poslije akcije započete 1972. god. u povodu dobivanja nezavisnosti Indonezije. Važno je istaknuti da je 1964. Povijesno društvo Holandije osnovalo Centralni registar privatnih arhiva za pomoć u informiranju o privatnim arhivima koji je postao posrednik u slučaju pružanja arhivske građe iz privatnih arhiva u nacionalni arhiv. Govori se dalje o tome Registru, koji je dio Nacionalnog arhiva Nizozemske, a isto tako igra ogromnu ulogu u razvoju pravila i zakonskih normi za očuvanje arhivske građe crkava. Problemi. brzog stvaranja građe donose i probleme prostora, a naglašeno je da rješenja treba tražiti uglavnom u vrednovanju i izučivanju građe, za što postoje zakonske odredbe. Na kraju sveska za francusko područje date su bilješke. (BRANKA DŽIDIĆ)

GRADA U IZDANJIMA ISTORIJSKOG INSTITUTA SR CRNE GORE. U svojoj izdavačkoj djelatnosti Istorijski institut SR Crne Gore ima zacrtano i izdavanje građe — izvora koji se odnose na područje Crne Gore i općenito na Crnogorce, a govore o različitim razdobljima povijesti ove naše Republike. Potrebno je, dakle, upozoriti i na seriju izvora za historiju radničkog pokreta i revolucije u periodu od 1918. do 1945, i to u dvije serije. Tako je objavljena i knjiga (priredio J. Bojović) s materijalima iz vremena od 1918. do 1929. godine. Posebna zbirka izvora objavljuje se o Petru I i Petru II Petroviću Njegošu, tako da je u 1986. god. objavljena građa od 1845. do 1847. god. o Petru II (priredio J.M. Milović). U suradnji s Crnogorskom akademijom nauka navedeni je Institut objavio i dokumente o »Rusiji i aneksionalnoj krizi 1908—1909« (serija »Istorijski izvori«, priredio B. Pavićević, 1984) te Bogišićeve »Pravne običaje u Crnoj Gori, Hercegovini i Albaniji« (priredio T. Nikčević, 1984). Pojedini znanstveni radnici priredili su i više samostalnih izdanja, kao što je, npr., zbornik dokumenata iz perioda od 1685. do 1782. godine (J.M. Milović, 1956), pa knjige o pobjedi na Grahovu 1856. (A. V. Lainović, 1958), o ZAVNO Crne Gore i Boke (Z. Lakić, 1963), o Crnogorskoj antifašističkoj skupštini narodnog oslobođenja 1944—1945. (Z. Lakić, 1975). Upozoravajući na tu izdavačku djelatnost u oblasti izvora Istorijskog instituta SR Crne Gore, potrebno je ukazati i na to da su u toku radovi na objavljivanju cijelog niza drugih izdanja građe, među kojom i one što govori o crnogorsko-ruskim odnosima u periodu 1711-1918, i to u suradnji sa

stručnjacima Akademije nauka SSSR-a. Svakako, i navedena aktivnost Instituta ukazuje na veliko značenje koje crnogorski znanstvenici pridaju ediranju povijesnih izvora. (MIRJANA STRČIĆ).

JEVTO M. MILOVIĆ, »PETAR II PETROVIĆ NJEGOŠ. GRADA« 1830—1851, knj. 4 (1845—1847), Titograd, 1986. U seriji »Posebna izdanja« Istorijskog instituta SR Crne Gore, NIO »Univerzetske riječi« i Arhiva Crne Gore, vrlo plodan i marljivi istraživač prof. dr Jevto M. Milović objavio je iz svoje serije izvora o Petru II Petroviću Njegošu kao prvo izdanje upravo posljednju knjigu — onu koja se vremenski odnosi na razdoblje od 1845. do 1847. godine. Publicirani materijali iz raznih su arhiva — naših i stranih (pretežno iz Historijskog arhiva Zadar), a jezik je njemački, talijanski i srpski ili hrvatski. Knjiga ima ukupno 722 stranice, uključivši i faksimile originala (str. 551—692), fotografije mjesta i osoba te registar osoba i mjesta. Nema potrebe suviše isticati karakter i vrijednost te građe koja na izvanredan način oslikava i velikog vladiku i Crnu Goru općenito, te složenost političkih i drugih odnosa u procjepu kojih se Crna Gora nalazila u spomenutim godinama; prvi je dokumenat popisa kažnjivih djela koja su Crnogorci izvršili u prosincu 1844, a Gabrijel Ivačić ga dostavlja austrijskom Gubernijalnom predsjedništvu Dalmacije u Zadru, dok je zadnji edirani tekst vijest koja je objavljena 1847. u »Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft« (Leipzig), a donosi podatak da je Petar II ustanovio medalju za hrabrost, odnosno zlatnu medalju »Miloš Obilić«. U građi se, pored ostalog, govori i o Njegoševu boravku u Beču, u vrijeme njegovog nastojanja da stigne u Petrograd i osobno ruskome dvoru predoči teške prilike u kojima se nalazi Crna Gora. Ima tu vijesti i o Njegoševim kontaktima s nizom osoba, među njima i s onima iz hrvatskih krajeva. I ova zbirka dokumenata dra Jevte M. Milovića potvrđuje da njegovi dugogodišnji istraživaci napori po mnogim našim i stranim arhivima sve više dolaze do izražaja i u ovakvim izdanjima. (MIRJANA STRČIĆ).

VLADIMIR BRGULJAN; »MEĐUNARODNI SISTEM ZAŠTITE KULTURNIH I PRIRODNIH DOBARA. UVOD I ZBIRKA OPŠTIH AKATA.« Republički zavodi za zaštitu spomenika kulture, Zagreb—Beograd, Koordinacioni odbor republičkih i pokrajinskih zavoda za zaštitu spomenika kulture i zavoda za zaštitu prirode SFRJ, Zagreb—Beograd 1985. Publikacija predstavlja dobrodošli priručnik u radu svima onima koji rade na ostvarivanju međunarodnog sistema zaštite kulturnih i prirodnih dobara SFRJ Jugoslavije. S druge strane, ono je vrijedno vrelo za stručni i znanstveni rad na ovom području. Studija »Uvod u međunarodni sistem zaštite kulturnih i prirodnih dobara« (kao uvodno poglavlje knjige) nevelik je opsegom ali, u naš, dosegom jedinstven pokušaj da se teorijski cjelovitije sagledaju najvažnija pitanja međunarodnog sistema zaštite kulturnih dobara, osobito međunarodnog sistema zaštite kulturnih i prirodnih dobara naše zemlje. Značajna je i zbog očite sposobnosti autora da sistematizira ključne teorijske pristupe, povijesne činjenice te pravne norme i principe te pregledno iskaže osnove međunarodnog sistema zaštite kulturnih i prirodnih dobara. Drugi, opsegom znatno veći dio publikacije čini zbirka općih akata grupiranih u šest cjelina: 1. međunarodne konvencije — Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba i Pravilnik o izvršenju (ratificirana 1955. od strane Jugoslavije); Konvencija o zaštiti svjetske kulture i prirodne baštine (ratificirana od strane SFRJ 1974.); Konvencija o mjerama za zabranu i sprečavanje nezovoljenog uvoza, izvoza i prenosa svojine kulturnih dobara (ratif. 1973.) 2. jednostrana deklaracija FNRJ (1955), 3. preporuke UNESCO-a (ukupno deset), 4. Statut ICCROM-a (Međunarodni studijski centar za konzervaciju